

Projektledare: Karin Johansson, Malmö Stadsbibliotek

Projekt Godnattsagor inifrån

– föräldrar i fängelse läser in sagor till sina barn

Paper presenterat vid konferensen

Mötesplats inför framtiden

ARBETSLIV • UTBILDNING • FORSKNING

15–16 oktober 2008 i Borås

BORÅS STAD

Stadsbiblioteket

HÖGSKOLAN I BORÅS
Institutionen Bibliotekshögskolan

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
2. BAKGRUND	3
3. MÅL OCH SYFTE	3
4. SAMARBETE MED BRYGGAN OCH KRIS	4
5. STUDIECIRKELNS UPPLÄGG	4
6. RESULTAT FRÅN FÖRSTA GRUPPEN PAPPOR	5
6.1 MAMMORNA OCH BARNEN	6
6.2 ANSTALTSPERSONALEN	6
7. FRAMTIDEN	7

1. Inledning

Under våren 2008 startade Malmö Stadsbibliotek, för första gången i Sverige, projektet Godnattsagor inifrån på Fosieanstalten i Malmö. Projektet handlar om att ge föräldrar som sitter i fängelse möjlighet att tala in godnattsagor på cd till sina barn. Cd-skivan skickas tillsammans med tillhörande bok hem till barnet med hälsningar från pappa. Projektet är uppbyggt i form av en studiecirkel där de intagna från start till färdig produktion arbetar med ökad kännedom om barnlitteratur, vikten av att läsa för sina barn, berättarteknik och redigeringsarbete.

Idén kommer ursprungligen från England där projektet, Story Book Dads, numera är väletablerat, rönt stort intresse och vunnit ett flertal priser. Efter studieresa i England har Malmö Stadsbibliotek utvecklat en svensk modell med större fokus på barnperspektivet, utvecklat en fördjupad studiecirkel samt startat samarbete med frivilligorganisationerna KRIS och Riksbryggan (se www.riksbryggan.se).

För projektet Godnattsagor inifrån har Malmö Stadsbibliotek beviljats sammanlagt 787 000 kr från Brottsförebyggande rådet, Kulturrådet och Arvsfonden. Detta är första gången ett bibliotek beviljats medel för brottsförebyggande arbete. Projektet är upplagt enligt en treårsplan och kommer att innefatta de tre anstalterna i Malmö.

På bloggen www.godnattsagorinifrån.blogspot.com kan man läsa om projektets framåtskridande, studiebesöket i England samt vad media har skrivit om projektet etc.

2. Bakgrund

Barn till frihetsberövade föräldrar är en bortglömd grupp i samhället. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen och Socialstyrelsen(1998) finns det cirka 8-10 000 barn som växer upp med en eller båda av sina föräldrar frånvarande på grund av anstaltsvistelse. Björkhamn Turesson (2005) har i sin forskning visat att samhällets stödsystem är bristfälligt för denna grupp barn och att de på många olika sätt befinner sig i samhällets marginal. En vanlig tendens är att föräldrar som är frihetsberövade drar sig tillbaka i sitt föräldraskap på grund av otillräcklighetskänslor etc. Denna påtvingade separation kan för barnen ofta leda till sämre resultat i skolan, känslor av isolering, förvirring, skam och depression. Det finns även statistik som visar på att barn till föräldrar med kriminell livsstil löper en ökad risk att hamna i kriminalitet.(Murray, Janson, & Farrington (2005). Separationen av ett fängelsestraff lindras om barnet får möjlighet att bibehålla en god och kvalitativ kontakt med sin förälder under separationen. Det innebär även att föräldern kan fortsätta att fungera som en rollmodell för sitt barn, Bowlby (1998). Barnens rätt att hålla kontakt med sin förälder som hon/han är skild från betonas även i artikel 9 i Barnkonventionen (1989), och vars intentioner skall genomsyra arbetet på de myndigheter som kommer i kontakt med barn.

3. Mål och syfte

Projektet *Godnattsagor inifrån* vill förebygga och lindra denna separation genom att skapa nya former för hur föräldrar och barn separerade från varandra kan kommunicera och stärka sin relation. Det blir också ett sätt för föräldern att känna sig mer delaktig och skapa ett självförtroende kring föräldraskapet samt att vara delaktig i sitt barns läsutveckling. Forskning

från England visar på hur läslusten är en mycket mer betydande faktor för ett barns framgång i skolan än familjens ekonomiska förutsättningar eller sociala klass.

Det grundläggande syftet med projektet är att;

- Möjliggöra för föräldrar att vara delaktiga i familjelivet utanför fängelset och därmed stärka de sociala banden mellan barn och föräldrar.
- Möjliggöra för föräldrar som är frihetsberövade att bidra till sina barns läsutveckling. Genom att bidra till barnens läslust och läsutveckling ökas barnets möjligheter till en lyckad skolgång.
- Ge barn till frihetsberövade föräldrar en positivare bild av sin förälder och den tid denne är frånvarande.
- Att för barnen möjliggöra en starkare och tryggare relation med sin pappa för att därmed minska/lindra de negativa effekter som uppstår i och med en påtvingad separation.
- Att skapa ett närmare samarbete mellan den allmänna biblioteksverksamheten och kriminalvården samt mellan biblioteket och interner med familjer.

4. Samarbete med Bryggan och KRIS

Riksbryggan är en ideell förening som arbetar mot barn till frihetsberövade föräldrar. För Godnattsagor inifrån är Riksbryggan en viktig samarbetspartner på grund av deras stora kunskap om dessa barns situation. Den lokala Bryggan Malmö är relativt nystartad och har inte fullt ut hunnit skapa sig en plattform ännu. Framöver är dock tanken att barngrupper från Brygganverksamheten i Malmö ska bjudas in till sagostunder på Malmö Stadsbibliotek. Detta är ett sätt att föra in böcker och litteratur i barnens liv från olika håll samt för att barnen ska känna sig välkomna och hemmastadda i biblioteksmiljöer.

Samarbetet med KRIS, kriminellas revansch i samhället, har främst bestått av diskussioner och brainstorming inför uppstart av projektet. Tanken har varit att få perspektiv även från insidan med hjälp av personer från KRIS. Detta har varit mycket givande och har tagits i beaktande i upplägget av studiecirkeln. Fortsatt mer konkret samarbete kommer att diskuteras framöver.

5. Studiecirkelns upplägg

Studiecirkeln hålls av projektledare och en barnbibliotekarie. Med som hjälp har funnits två vårdare på anstalten som är ansvariga för barnfrågor. Den första träffen handlar främst om att lära känna varandra och låta alla föräldrarna berätta om sina barn och varför de velat delta i studiecirkeln. Träff två fokuserar på läsning och barns utveckling samt en del enkla övningar i berättarteknik. Papporna får även en saga läst högt för sig, precis som det går till i sagogrottan på biblioteket. Träff tre har vi haft äran att få besök av Anders Granström, skådespelare och professionell berättare som har fokuserat på berättandets kraft och även lockat papporna till att själv börja berätta. Vid träff fyra är det dags för inspelning där papporna, de flesta oerhört nervösa, en och en får tid för sin saga medan de andra pysslar med att göra vykort till barnen

och cd-omslag till skivorna. Under träff fem redigeras skivorna och de som vill får möjlighet att lägga på ljud effekter. Träff sex besöker Bryggan Malmö anstalten och berättar om sin verksamhet och sitt syfte samt allmänt kring barnens situation när ens föräldrar hamnar i fängelse. Sagopaketen med cd-skiva, fem böcker, egengjorda vykort från papporna, informationsfoldrar från det mest närliggande biblioteket samt utvärderingsformulär till mammorna packas ihop. Papporna får utvärdera studiecirkeln innan det är dags för tårta och cider för att fira allas insats. Det är viktigt att fira segrar.

6. Resultat från första gruppen pappor

Hela resans gång har varit både fantastiskt rolig, spännande och sammanfattningsvis mycket lyckad. Sex stycken pappor har under sex tillfällen träffats för att prata om varför vi läser för våra barn, hur man gör en saga mer fängslande och hur man kan hjälpa sitt barn att utvecklas genom läsande och berättande. Det har pratats om allvarliga saker men även skrattats en hel del. Alla inspelningarna har blivit mycket lyckade och skiftat från klassiska sagor, dikter, egna historier/minnen man delar med sitt barn till sånger på både svenska och arabiska. Alla deltagarna har varit mycket nöjda med sina prestationer. Deltagarnärvaron har varit hög under hela studiecirkeln och endast en pappa har varit frånvarande vid ett tillfälle.

Utvärderingen med pappor, anstaltspersonal och mammor med barn är entydigt positiva. Nya former av kontakt mellan frihetsberövade föräldrar och barn är något som varit oerhört efterlängtat och det känns väldigt positivt att biblioteket har kunnat vara en viktig aktör i detta sammanhang. Papporna berättar under utvärderingen hur det plötsligt märkt att de har något att prata med sina barn om. Tonårsdottern slänger inte på luren i örat på en längre, man har upptäckt att man faktiskt till och med kan och vågar sjunga in sånger och läsa högt för sitt barn i sällskap av andra vuxna, att man äntligen kunnat göra något konkret för sitt barn även om man sitter där man sitter. Här är några av de kommentarer som kom fram under utvärderingen;

"Tidigare hade man ju haft en bild av sig själv som kåkfarare och att det med läsandet är för fjolligt – att man inte bara kan gå och lägga sig och läsa en saga och förstålla rösten för sitt barn. Nu längtar jag efter att ligga i sängen och läsa godnattsagor för min pojke när jag kommer ut."

"Innan har jag inte läst för mitt barn. Jag har tyckt att det har varit pinsamt. Inte ens när jag har varit ensam med mitt barn. Men sist när jag hade besök läste jag högt för mitt barn, fast min tjej och andra personer var där, det var inget konstigt alls."

"Jag har förstått vilken betydelse läsandet har för barn. Att man kan hjälpa sina barn genom läsandet. Att man kan prata om svåra saker. Tex om det är något man tycker är jobbigt, kan man börja prata om det via böckerna."

Vi tror att alla papporna beroende på sin utgångspunkt har tagit till vara på olika delar av studiecirkeln. För vissa har det inneburit ett självförtroende i att börja läsa för sitt barn, för andra som redan läst har de breddat perspektivet på vikten av läsning medan en tredje har blivit inspirerad i att våga ta ut svängarna i hur man läser. Framförallt tror vi att alla har fått med sig en bild av att läsa för sina barn är något oerhört viktigt men också något som är väldigt enkelt och naturligt.

Sammanfattningsvis visar enkätundersökningen på att papporna har upplevt ett stärkt självförtroende, stärkt papparoll, ökad kontakt med sina barn, ökad förståelse och nyfikenhet för läsandets kraft och samtidigt funnit ett forum där man kan lägga av sig ”machorollen” och bara vara just pappa. En viktig utgångspunkt har varit att fokus hela tiden har legat på barnen och inte på de intagna. Detta har fått papporna att sänka garderna och våga göra saker de tidigare upplevt som töntigt, ”omanligt” etc.

6.1 Mammorna och barnen

Reaktionerna från mammorna har även dem varit mycket positiva. Vissa som har haft yngre barn runt ett års-åldern har dock uppfattat det som att deras barn inte riktigt förstår eller kan ta del av sagan på grund av åldern. Forskning visar dock att högläsning, rim, ramsor och sånger är något som barnen är mottagliga för redan från födseln. Dessa mammor har dock generellt varit mycket positiva till idén och svarat jakande på att de skulle vilja ta emot fler sagor framöver. Vi hoppas därför att sagan trots allt kommer att få en större betydelse för dessa barn framöver. Här nedan berättar mammorna om deras barns upplevelse av sagopaketet;

”Min son kände det som att hans pappa var hos honom när han hörde på CD'n.”

”Vi har upplevt det mycket bra, det betyder mycket för barnen... Dom har reagerat lite olika på att få höra pappas röst. Mellanbarnet blev ledsen och rörd när han hörde sin pappas röst...men det har blivit bättre nu och han lyssnar ofta på sagan.”

”Det har bara fört positivt med sig. Vår son älskar sagor både på CD och böcker. Detta är något han verkligen behövde.”

”Ett bra sätt att pappan får vara med oss här hemma på kvällarna. För barnen betyder det mycket att få höra pappas röst och att han berättar GOD NATT-sagan.....!!”

”För det första så har det varit bra för Lasses självkänsla samt så har barnen och Lasse något ”vanligt” och positivt att samtala om!”

6.2 Anstaltspersonalen

Samarbetet med kriminalvården har upplevts som positivt både från bibliotekets och från kriminalvårdens sida. För bibliotekets del har projektet öppnat upp för en ökad kontakt med personer i ledande positioner inom anstalten vilket skapat möjligheter att även diskutera utveckling av den allmänna biblioteksverksamheten på anstalten, något som tidigare upplevts som krångligt motsträvt.

Generellt har personalen uttryckt det positivt att biblioteket vill vara ”ute” i samhället och att man har fått en ökad förståelse för att biblioteket har mer än bokutlåning att erbjuda och att man upplever att de intagna borde få lära sig mer om bibliotekets tjänster överlag. En av personalen säger;

”Roligt med nya infallsvinklar och utvärdering från intagna visade hur otroligt viktigt det varit för dem. Något bra i en f.n. dyster anstaltsvärld.”

Personalen som varit aktivt delaktiga i studiecirkeln har också upplevt ett ökat intresse hos papporna att läsa för sitt/sina barn, att få sina barn att läsa, en ökad motivation att vara en bra

pappa och ett ökat intresse för föräldrakurser. Den manlige vårdare som deltagit i projektet har upplevt att han plötsligt fått många personliga frågor från de intagna kring föräldraskap och rollen som pappa.

7. Framtiden

Under hösten 2008 kommer en andra studiecirkel att starta på Fosieanstalten med en ny grupp pappor. Pappor som tidigare deltagit och finns kvar på anstalten kommer att få möjlighet att spela in en ny saga vid något tillfälle under terminen. På Kirsebergsanstalten är allt nytt och där startar således den första studiecirkeln. Detta kommer att bli mycket spännande och samtidigt en utmaning då denna anstalt har en högre säkerhetsnivå och troligtvis kommer att kräva en större kreativitet och flexibilitet av projektet. Under år två eller tre av projektiden, beroende på hur arbetet fortlöper på de andra anstalterna, kommer slutligen den sista, mer öppna, anstalten att ta del av projektet.

Visionen, strävan och förhoppningen med Godnattsagor inifrån är att denna typ av verksamhet så småningom ska kunna bli en permanent verksamhet på anstalterna runt om i Sverige. En viktig del är att även nå kvinnoanstalterna.

Kriminalvården har ställt sig positiv till projektet och har samtidigt fått i uppdrag av Barnombudsmannen att arbeta mer aktivt för en förbättrad situation för barn till fängslade föräldrar. Förhoppningen är att detta borde möjliggöra ett fortsatt intresse från Kriminalvårdens sida och då även i ekonomisk bemärkelse